

כללי

רבות מחשבות

הגמ' ביומא לה. אומרת: הילל מחייב את הענים, אלעזר בן חרסומא את העשירים ויוסף הצדיק את הרשעים.

כאשר עני, רשע או עשיר עולים לדין כששואלים את העני מפני מה לא עסקת בתורה? אם יאמר עני הייתי וטרוד במזונותי אומרים לו כלום עני היית יותר מהלל?

עשיר אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה? אם יאמר עשיר הייתי וטרוד הייתי בנכסי. אומרים לו כלום עשיר היית יותר מרבי אלעזר?

רשע אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, אם אומר נאה הייתי וטרוד ביצרי אומרים לו כלום נאה הית מיוסף הצדיק?

ושמעתי על זה רמז יפה:

"רבות מחשבות בלב איש" - אדם חושב שהוא יוכל לטעון הרבה דברים לבי"ד של מעלה "ועצת ה' היא תקום" היא ר"ת הלל יוסף אלעזר, הם אלה שמחייבים אותם שלא יוכלו לטעון את כל הטענות הללו.

מעלת השבת

בתקופה שקדמה לחורבן בית המקדש הראשון, היה הנביא ישעיה שהוכיח את עם ישראל על פשעיו. אלקים אומר לעם ישראל כך, בספר ישעיה "חגיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטורח נלאתי נשא" עם ישראל היה כל כך רע ולא מתחשב, לא היו עוזרים לזולת, לא הייתה אהבת חסד, מה שהיה מאפיין את עם ישראל, מה שמוזכר כאן בפסוק הזה, עניין החגים ומועדים שהיו לטורח אצל אלקים, משום שכל אדם היה דואג לעצמו ולא הייתה עזרה לנזקקים, אלקים היה רוצה שכל עם ישראל ישמח בחג, כמו שנאמר "ושמחת בחגיך אתה ובנך ובתך ואמתך וגרך אשר בשעריך" אפילו הגר צריך לשמוח בחג. עניין השבת לא הוזכר בפסוק זה, רק חג ומועד, שבת הוא לא חג ולא מועד, לכן ניתן להבין שאפילו בשעת כעס של אלקים, השבת יש לה מקום חשוב עדיין. לכן מכאן ניתן להבין שמעלת השבת גדולה יותר מכל חג כלשהוא.

ישנו פסוק מוכר וידוע לכל שנאמר ביום שבת, "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת" מוזכרים כאן שני זמנים, זמן הווה וזמן עתיד, "ושמרו", "לעשות", הזוהר מפרש כך את העניין, "ושמרו בני ישראל" היא שמירת השבת הידועה והמוכרת לנו, ההכנה לשבת, הקניות, עריכת שולחן וכו' "לעשות את השבת", הוא עניין קבלת השכינה של אלקים, הזוהר אומר שאלקים מתחבר עם השכינה ביום השבת, כמו שאנו אומרים בקבלת שבת, "בואי בשלום עטרת בעלה גם בשמחה" "בואי כלה בואי כלה" "ושמרו" השבת של עם ישראל "לעשות" שבת של אלקים (קבלת פני השכינה טרם כניסת השבת).

שמירת העיניים

על אבותינו נגזר להיות ארבע מאות שנה במצרים, וחשבון זה, אמרו חז"ל מתחיל בלידת יצחק. ויש לשאול, מדוע התעכבה הגזירה כ"כ הרבה שנים, עד שנעשו לשבעים נפש?

ובספר "אהבת חיים" כתב על כך, כי ירידת מצרים מטרחה, כידוע, לזכך ולטהר את ישראל, והתיקון הזה לא היה מושלם אילולי היו מתקנים את ענין ה"עין". שהרי החטא הראשון בעולם שממנו נתהווה הגלות

כללי

ושבעים (עי"ן) אומות, היה ב"עין", שנאמר "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעיניים" ועל כן הוצרכו ישראל לגלות לבין שבעים אומות לתקן חטא זה.

אמר קהלת "טוב מראה עיניים מהלך נפש" ואמרו ע"כ חז"ל (יומא עד:): אמר ריש לקיש טוב מראה עיניים באשה, מגופה של עבירה. וכתב ע"כ הבני יששכר כי רבים המון העם החושבים כי היא חסידות יתירה (בלשונם: "קיצוניים") ואינם נזהרים בהסתכלות בנשים, ומקרא מלא דבר הכתוב ומשלשים אנו אותו בכל יום "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ואמר קהלת "טוב מראה עיניים" וגו' וכתב ע"כ רש"י טוב ליצה"ר להחטיא בני אדם במראה עיניים יותר מגופו של מעשה.

ומעשה שהיה עם הצדיק רבי משה מפשעווארסק זצוק"ל שהיה סופר וקדושתו הנוראה בכתיבת סת"ם אין לשער, וגדולי זמנו היו מהדרים להשתמש אך ורק בכתיבתו הקדושה. פעם נסע הוא דרך העיר בראד, ובהגיעו למלון באו רוב אנשי העיר לקבלו, ולהתברך מפיו. ביניהם היה נגיד א' שניצב בעזות מצח מול הצדיק, ופנה אליו ואמר לו "כבוד הרב, שאלה לי אליך, אך דע לך! כי אם לא תספקני בתשובתך, אדע שכולכם רמאים ושקרנים וכת מתחזים" הרגיעו הצדיק ואמר לו "שאל בני, שאל" התרכך הלה ואמר לו, "לפני שבועות אחדים, שבת בעירינו אחד מהגדולים, והתקבצו אליו חסידים הרבה, וכדרכם הרעישו עולם ומלואו. ובזמן סעודה שלישית, אמרתי אסורה נא ואראה את כת המשתגעים הללו לראות בפחזותם, והנה מיד שהגעתי פתח רבם את פיו ואמר "הנה נואף בא אל הבית" ואני יודע בעצמי שחלילה אין בי שמץ מהענין הזה, והאריך הנגיד בדברי לעג ובז על החסידים ורבותיהם.

נשא רבי משה את עיניו השמימה והתפלל לקב"ה שיתן בפיו מענה נכון, לענות לו דבר דבור על אופניו. לאחר מכן צדו עיניו גמרא שהיתה מונחת על שלחנו, פתחה הצדיק, ונגלה לעיניו המאמר הנ"ל, טוב מראה עיניים וכו'. שמח רבי משה, והראה לנגיד את מאמר חז"ל, ואמר לו מן הסתם ביום שב"ק הסתובבת ברחובות העיר ועיניך שוטטו אנה ואנה, והצדיק הלזה ראה כי קליפת הניאוף שורה עליך, ועל כן חשבת כי זך אתה, שהרי לא ידעת חומרת איסור הראיה. קיבל הנגיד את דברי הצדיק, ותיקן את מעשיו.

מסיים ה"אהבת חיים" על כך, כי ידוע שהעין ישנו את כל העולם כולו. הלובן הוא ים האוקיינוס, והשחור הוא היבשה. האישון שבתוכו, מסמל את ארץ ישראל ירושלים וקודש הקדשים. נמצא הפוגם בעיניו, פוגם הוא בכל העולם כולו רח"ל.

רבינו הגה

רבינו הגה"ק רבי אברהם לנדא זי"ע, "הצדיק מטשכנוב" כפי שכונה בפי כל, נולד בשנת תקמ"ט בכפר "פראנטשב" בפלך פלוצק שבפולין, לאביו איש תם וישר רבי רפאל דובינסקי, [כך היה שם משפחתו של רבינו עד לתקופת אירוסיו], בנו של הנסתר והתמים רבי יחיאל אייכל, בנו של הצדיק הקדוש רבי יששכר בעריש, שבעיר מגוריו "קוטנא" נקרא בשם רבי בעריש חסיד.

על רבי בעריש חסיד מסופר, שהיה מופשט לגמרי מחומריות ותענוגי עולם הזה, והכניע את חומרו עד קצה האחרון, ארבעים שנה התענה משבת לשבת, וכששכב לנוח, היה שם אבן מתחת לראשו.

לפני פטירתו ציווה, שאבן זו תהיה מצבה לקברו, והבטיח כי יוצאי חלציו בעת שיצטרכו לישועה, יתפללו על קברו ויוושעו.

מקובל כי אכן צאצאיו סמכו על הבטחתו, ואף רבינו הצדיק מטשכנוב, בסוף ימיו כשחלה, שלח שליח להתפלל על קברו של רבי בעריש בבית החיים שבעיר קוטנא. על אבן זו נכתבו המילים הבאות: "פ"נ

כללי

בוצינא קדישא חסידא ופרישא מ' יששכר בעריש ב"ר בנימין ז"ל".

דרכו של רבי בעריש היה, לצאת מידי לילה בחצות, אל השדות והיערות שמסביב לעיר קוטנא, וערך שם תיקון חצות מתוך בכי והתעוררות.

שומר העיר שהבחין ביציאותיו המוזרות של רבי בעריש, החליט לעקוב אחר מעשיו בשעות אלו, הלך בעקבותיו, והבחין כי יושב הוא על הקרקע ובוכה על חורבן בית מקדשינו. לפליאתו הרבה, שמע קול נוסף של בכי, בעוד שבעלטה ראה רק את רבי בעריש, החליט הוא לשאול את רבי בעריש בעצמו, שיסביר לו את פשר הדבר.

למחרת בחצות הלילה, כשרבי בעריש יצא כהרגלו, עצר בעדו שומר העיר, ודרש במפגיע שיגלה לו מה פשר הבכי הנוסף ששמע אך לא ראה, ניסה רבי בעריש לדחותו באופנים שונים, אך כשהשומר התעקש, גילה לו רבי בעריש, לא לפני שהשומר הבטיחו שלא יגלה לאיש, כי יושב הוא עם ירמיהו הנביא, ושניהם בוכים על חורבן ירושלים וצרות עם ישראל!

השומר ששמע דברים אלו, לא יכל לעצור בעדו, וגילה הדבר לבני העיר, כך ששמו של רבי בעריש התפרסם לצדיק וקדוש. הרה"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע התבטא פעם על רבי בעריש, כי היה בידיו המפתח של "אוצר הנשמות", ומשום כך עלתה בידו להוריד נשמה כה גבוהה לנינו רבינו הצדיק מטשכנוב...

בנו של רבי בעריש היה, רבי יחיאל איכל, מהצדיקים הנסתרים שבאותו הדור, כל ימיו הגה בתורת ה' והצטמצם בד' אמות של הלכה בין כותלי בית המדרש, (לא ידוע פרטים נוספים אודותיו). את פרנסת ביתו של רבי יחיאל איכל, סיפק בכבוד בנו רבי רפאל אבי רבינו זיע"א, רבי רפאל היה לבוש כאחד הכפריים ונראה כיהודי פשוט, כשלמחייטו החזיק חנות לממכר יי"ש, אך גם הוא היה קדוש וגדול בתורה כאבותיו הגדולים, לימים העידה ביתו מרת שרה רבקה אחות רבינו זיע"א, כי אביה, היו ששה סדרי משנה שגורים על פיו בע"פ, והיה משננם בכל רגע פנוי.

לאחר תקופה, נפטרה אשתו של רבי רפאל, והובילה בעלה הדגול לקבורה בעיר "לונטשיץ", באותם ימים כיהן כרב העיר הגאון רבי זאב וולף אוירבך זי"ע, נכדו של הגאון רבי מנחם מנדל אוירבך בעל ה"עטרת זקנים" על המג"א, שהיה נין ונכד לרבינו המהר"ל זיע"א, ולמעלה בקודש עד דוד מלך ישראל.

בביתו של רב העיר הנ"ל רבי זאב וולף זצ"ל גדלה והתחנכה נכדתו "ראדא" שהתייתמה מאביה רבי משה שנפטר בדמי ימיו, והוא לקחה תחת חסותו. ראדא הייתה נערה שהגיעה לפרקה ולא מצאה את זיווגה, מה שגרם צער רב לרבי זאב וולף, באחד הימים, לאחר שהגיעו מים עד נפש, הכריז רבי זאב וולף, כי הראשון שיכנס לביתו ואינו נשוי, הוא יהיה בן זוגה של ראדא.

לא עבר זמן רב, ורבי רפאל נכנס לבית, על מנת לשוחח עם רב העיר בעניין קבורת אשתו שנפטרה זה עתה, לאחר שסיימו לשוחח, ביקש רבי זאב וולף מרבי רפאל שיסור אליו לאחר קומו מהשבעה.

כשהופיע, שאלו רבי זאב וולף אם יסכים להתחתן עם נכדתו ראדא, רבי רפאל הסכים מיד, אך כששאלו את ראדא, סירבה להינשא לאלמן המבוגר ממנה בהרבה. כששמע זאת רבי זאב וולף קרא לראדא, והבטיח לה דורות ישרים ומבורכים אם תסכים להינשא לרבי רפאל.

כללי

ראדא, שידעה היטב את גדולת זקנה שאין ברכותיו חוזרות ריקם, הסכימה לשידוך עם רבי רפאל.

לידתו המופלא! לאחר הנישואין עברו רבי רפאל וזוגתו להתגורר בעיר פראנטשב, כשלפרנסתם שכרו מהפריץ בית מרזח באחד הכפרים שמסביב לעיר.

כל ימות השבוע ישב רבי רפאל בחנות ועסק בממכר היין שרף, כשהוא משנן ללא הרף פרקי משניות רבים שהיו שגורים על פיו, ומידי שבת וחג היו שבים לביתם בעיר. עסק זה פרנס אותם בכבוד עקב האמינות הרבה שהקרינו על הלקוחות, שרבים מהם היו גויי הכפר. דבר אחד העיב על חייהם בהיותם חשוכי בנים, רבות העתירו והתפללו ועדיין לא נושעו... מספר שנים לאחר מכן, התמנה כומר חדש לבית יראתם בכפר זה, כומר זה שונא ישראל היה, והרבה להפיץ בקרב הגויים רוח שנאה נגד היהודים, במיוחד לא סבל הכומר את רבי רפאל, בראותו את גודל הצלחתו בבית המרזח. רבות חשב איך להפיל את רבי רפאל ולהטותו ממסילת הפרנסה והאושר, מידי שבוע היה קורא לגויי הכפר להחרים את בית המרזח, בהטעימו, כי חטא גדול הוא להעשיר מכספיהם את היהודים, אך גויי הכפר לא שמעו לו מרוב אהדתם לרבי רפאל.

גם הפריץ, שהכומר ביקש ממנו להדיח את רבי רפאל ממשרתו, לא נענה לבקשותיו. בראות הכומר כי רבי רפאל ממשיך בעסקיו ואין בידו לעשות לו כל רע, החליט בדעתו לפעול באופן אחר. ככומר ידען ומלומד, הכיר במנהגי היהודים, וביניהם המנהג למכור את החמץ בערב פסח לגוי. לאחר בירור, ניגש הכומר אל הגוי שהיה רגיל לקנות מרבי רפאל את היי"ש מידי שנה, והציע לו סכום כסף גדול כדי שלא יקנה השנה את החמץ מרבי רפאל, ואף הזהיר אותו כי אם יקנה מהיהודי את החמץ סופו לרדת לגהינום, כמו"כ הוסיף להזהיר את כל תושבי הכפר לבל יעזז אדם לקנות החמץ מהיהודים. בהגיע ערב פסח, ציפה רבי רפאל כמידי שנה לגויי הקבוע שיבוא לקנות ממנו את החמץ, כשהתאחרה השעה והגוי לא הופיע, סר רבי רפאל לביתו, אך הגוי שפחד מהכומר אמר לו כי השנה אין הוא מעונין בעסקה זו.

ניסה רבי רפאל לגשת אל שאר גויי הכפר אך כולם סירבו לקנות ממנו את החמץ. הבין רבי רפאל שיד הכומר בדבר, ועומד הוא בפני ניסיון קשה של איבוד פרנסתו, שהרי לא יעלה על הדעת שישאר ברשותו חמץ ויעבור על איסור בל יראה ובל ימצא. הלך ופתח לרווחה את דלתות בית המרזח, והכריז בקול גדול בלשון פולנית שהכל יבינו, "הריני מפקיר את כל חמצי וכל הרוצה ליטול הרשות בידו" ויצא לעיר לחוג את חג המצות בדיצה. במשך ימי חג הפסח לא נראה שום סימן עצב על פניו של רבי רפאל, אף שידע כי איבד את מקור פרנסתו, והרי הוא עני ואביון. לאשתו שבורת הלב, לא גילה דבר מכל הנעשה, בכדי שלא לצערה בימי החג.

בשנים כתיקונם, היה רבי רפאל מיד עם צאת החג רותם את עגלתו וממהר לחזור לכפר, על מנת לפתוח את בית המרזח, ולפייס בכך את גויי האזור שמזה שמונה ימים לא טעמו יי"ש. בשנה זו לא מיהר רבי רפאל, בסתר ליבו ידע, כי לא נשאר מאומה מכל היי"ש שהיה בערב החג, לשאלת זוגתו מדוע אין הוא נוסע, השיב בסתמיות כי לא יקרה כלום אם ימתינו לילה נוסף. למחרת עם בוקר, יצא רבי רפאל לאמוד את הנזק שנגרם לו, בדרכו פגש את אחד מאיכרי הכפר, אמר לו רבי רפאל, נו! בוודאי היה לכם חג שמח עם הרבה משקה בחינם, השיב לו האיכר באירוניה, הלואי שיכולנו לטעום לפחות כוסית אחת. מיד כשעזבת את הכפר, הופיעו שני כלבים אימתניים, ורצו ליד פתח בית המרזח, בהניסם את אלו שניסו בכל זאת להיכנס.

כשהגיע רבי רפאל לחנותו, קפצו לעברו שני הכלבים, לקקו את ידיו ונעלמו כלא היו... כשראה רבי רפאל את הנעשה, הבין כי עדיין הוא בעיצומו של הניסיון, והגיע לכלל החלטה כי יעמוד בו בכל מחיר! חשב הוא בלבו, הרי חמץ זה לא היה מופקר כדון, שהרי לא היה שייך לשתות ממנו במשך החג, וממחשבה למעשה,

כללי

ניגש לברזי החביות, פתחם והיי"ש החל להישפך על הרצפה, זוגתו שהבחינה בכך, הרימה את קולה בבכי שלא יעשה זאת ללא הוראת רב, נענה רבי רפאל להפצרותיה, והלכו לשאול את רב העיר "פלוצק"

הגאון רבי אריה לייב צינץ הנודע בשם רבי לייבוש חריף, עיין הרב בדבר, ופסק כי הואיל וההפקר היה כדין שהרי רבי רפאל לא הביא את הכלבים, ובאו מעצמם, אין ביי"ש שום חשש איסור.

מרת ראדא ששמחה על פסק הרב חזרה מאושרת לביתם בפרנאטשב, ואילו רבי רפאל נסע לבית המרזח. בדרכו הרהר רבי רפאל, נכון הדבר כי הרב פסק להיתר, אך במציאות הרי היי"ש לא היה במצב הפקר ואיך אוכל ליהנות ממעשה נסים, גמלה החלטה בלבו, ובשובו לכפר פתח את הברזים ושפך את היי"ש עד הטיפה האחרונה, רק אז שקטה רוחו. כשנודע הדבר לזוגתו נסעה לרבי לייבוש חריף ופרצה בבכי נסער, בנים אין לי! והנה עכשיו גם פרנסה אין לי! איך אוכל לעמוד בכך.

ענה לה רבי לייביש, "מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך" בזכות מסירות נפש זו למען קיום מצוות ה' בהידור, כעת חיה את חובקת בן, שיאיר את העולם כולו. ואכן לשנה הבאה שנת תקמ"ט זכה הדור ונולד רבינו הגאון הקדוש רבי אברהם זי"ע, שלימים נתפרסם שמו בכל רחבי העולם בשם "הצדיק מטשכנוב" זיע"א.

אם הלב בווער צועקים השאלה מה צועקים?!

מעשה שהיה באחד מן הימים, הגיע לביתו של השרף מטריסק יהודי תושב גרמניה. תושבי אותו איזור בגרמניה - שקטים בטבעם. והנה לקראת הימים האחרונים לשהותו אצל הרבי שאלה אותו הרבנית: "איך אתה מרגיש כאן?" ענה לה: "הכל בסדר, אך דבר אחד אני לא מבין?" "מה אתה לא מבין,?" שאלה הרבנית, "מדוע הרבי עושה סקנדלים באמצע התפילה? צועק ודופק. שיגיד את התפילה בשקט". [שהרי היה ידוע שבשעה שעמד השרף בתפילה, ראו שבוער אש מעליו והיה מתפלל בצעקות בקול רעש גדול. איזו דביקות איזו התלהבות.]

אמרה הרבנית לאותו אורח: "מפני שהלב שלו בווער. לבו שורף באש. הוא מוכרח לצעוק. אמר היהודי: "גם לי בווער, וגם אצלי הלב רותח, ואיני צועק, אני מתפלל בשקט". "לא", השיבה הרבנית, "אם הלב בווער, מוכרחים לצעוק. אם אתה לא צועק, סימן שהלב שלך קר". "לא, רבנית!" השיב האיש, "הלב בווער, ואני לא צועק". הרבנית שמעה לדבריו בנחת, ועזבה את המקום.

היה זה ערב שבת. היהודי לקח את כל כספו והפקידו בידי הרבנית.

במוצאי שבת תכף אחרי ההבדלה ניגש לרבנית וביקש: "רבנית, את הכסף בבקשה". הרבנית שהייתה מאד פקחית שאלה: "איזה כסף?" "הכסף שלי!" אמר.

"אולי, אולי, יש לך טעות?" אמרה הרבנית.

"רבנית, אל תעשי קונצים!"

"אולי התבלבלת?" המשיכה לשאול.

"רבנית, רבנית, אל תמתחי את העצבים שלי! וכי את יודעת מה יש שם בנרתיק שהנחתי בידיך, מונח בו כל כספי. יש שם גם הלוואות. נסעתי ליריד לקנות סחורה במה אקנה?"

כללי

"אולי נתת לאדם אחר?" שאלה ברוגע.
 "רבנית", "!!! החל לצעוק, "רבנית מה את עושה לי?"
 אמרה לו הרבנית: "תסלח לי, ר' יהודי, תדבר בנימוס, בשקט. מה אתה צועק?"
 "מה אני צועק? הלב שלי בוער".

"אה, הלב שלך בוער, אתה צועק? קח את הכסף. אבל דע לך, אם הלב בוער, כך צועקים. רק תלוי איפה הלב בוער. אם הוא להוט בתפילה, בוער ביראת שמים, או בדברים בטלים..."

חיזוקים לאמונה

פעם אחד כאשר ראש הישיבה עלה לאוטובוס נפל לו השעון והפסיק לעבוד. הנכד של ראש הישיבה הציע לו לרכוש שעון חדש. אבל ראש הישיבה אמר אולי אפשר לתקן חבל על הכסף. הלכו לשען שיתקן את השעון. השען אמר שהשעון טוב אבל הבטריה נגמרה. ראש הישיבה שאל איך יתכן שבדיוק ברגע שנפל השעון נגמרה הבטריה?! השען הסביר שהבטריה היתה חלשה מאוד וכאשר השעון נפל הבטריה הלכה לגמרי. ראש הישיבה אמר בשיעור הכללי בישיבה שמהסיפור הזה הוא למד שכאשר האמונה חלשה כל נפילה אפילו הקטנה ביותר יכולה לגמור על האמונה בכלל... חותמת של ה' היא אמת. האותיות של חותמת הם הפוכות כדי שאחרי החתימה האותיות יהיו בסדר הנכון. לפעמים נראה שהכול הפוך אבל רק הקב"ה יודע שזה רק נראה כך אבל למעשה זה הנכון ביותר. מדוע מניחים תפילין על יד שמאל? בכל האיברים אין איבר ימיני חזק ואיבר שמאלי חלש אלא רק ביד ושם מניחים את התפילין כי ה' נמצא היכן שחלש וקשה לנו. בגובלן יש שתי צדדים. צד אחד יש חוטים קשורים ובלגן שלם אבל מצד שני יש תמונה רקומה בצורה יפה. אנחנו רואים את הצד של החוטים ואת הקשרים ואת הבלגן אבל ה' רואה את הצד של התמונה היפה. לאדם היה 100 פרות והוא קנה להם אוכל לתקופת החורף. אבל בטעות רכש אוכל רק ל-50 פרות. בתחילת החורף מתו לו 50 פרות והוא היה מאוד עצוב מדוע מתו לו 50 פרות. אבל למעשה אם ה-50 פרות לא היו מתות בתחילת החורף אזי כל הפרות היו מתות במהלך החורף אחרי שהיו גומרים את האוכל. אדם הלך פעם ראשונה לדואר וראה אנשים שמשלמים 20 ש"ח ומקבלים דברי ערך מאוד יקרים... גם הוא רצה לשלם כדי לקבל הרבה יותר. פקיד הדואר אמר לו שרק מי שרכש סחורה מעבר לים ושילם עליה ובא לדואר ומשלם רק עמלה קטנה ומקבל את הסחורה. הנמשל התפילה את רכישה של סחורה והשתדלות היא רק עמלת הדואר. אי אפשר להצליח רק עם השתדלות (עמלת דואר) מבלי לשלם על הסחורה ע"י תפילה. המלך פעם אחת ביקר בבית החולים וראה חולה שגונח מאוד שכלב נשך אותו. המלך שאל את הרופא מה התרופה שהחולה צריך לקבל? ענה הרופא שאם הוא יאכל את הכבד של הכלב בעודו חי אזי יתרפא. המלך אמר מה הבעיה נחפש את הכלב. ענה החולה אי אפשר לתפוס את הכלב חי, כי אחרי שהכלב נשך אותי אני הרגתי את הכלב. למדנו מכאן שלפעמים אדם מרוב כעסו יכול להרוס את התרופה שלו. היה בירושלים אדמור שהדליק נרות חנוכה בפני קהל רב. בלילה הראשונה האדמור אמר שהתלמידים יעמדו ראשונה ואחריהם הקהל. בלילה שניה אדמור אמר שהקהל יעמוד בשורה הראשונה ואחריהם התלמידים. בשתי הלילות הגבאים נשארו בשורה הראשונה. אחד התלמידים אמר שאם הגבאים עומדים ראשונים אזי גם התלמידים יעמדו ראשונים ונעמד ליד הגבאים. ולאט לאט נעמדו שאר התלמידים ליד הגבאים. אחד הגבאים צעק על התלמידים וכולם חזרו לסוף רק התלמיד הראשון נאשר ליד הגבאים. ראש הגבאים נתן לו סתירה והבחור עזב בבושת פנים את המקום ובאותה שניה רק אז האדמור נכנס... למחרת ראש הגבאים ביקש את סליחתו של התלמיד. אבל התלמיד לא הסכים לסלוח. האדמור שמע על המעשה קרא לתלמיד ואמר לו שמי שסולח לחברו ולא עולה על מיטתו לפני שסולח לכולם רואה ניסים. התלמיד הפנים והלך לקנות ממתקים כדי להתפייס על הגבאי. כך היה. לאחר ההתפייסות התלמיד חזר לחדרו וקרא ספר ונרדם ליד נירות החנוכה. הספר נפל על הנירות ופרצה שריפה וכל החדר התלקח והתלמיד התעורר לפתע וניצל והזעיק את מכבה האש וכך גם כל שאר תלמידי הישיבה ניצלו. והכל בזכות שהתלמיד התפייס לפני שעלה על מיטתו. מתוך שיחה של הרב בידרמן

כללי

שכיחות ראשי חודש

בראשי חודש אנו אומרים הלל, יעלה ויבוא לראש חודש וכו'. ראשי חודשים עבריים חלים בימי השבוע השונים. למשל, ראש חודש חשוון חל השנה בימים שלישי ורביעי בשבוע. נשאלת השאלה, באיזה יום בשבוע חלים הכי הרבה ראשי חודשים עבריים? מנגד, אפשר לשאול באיזה יום בשבוע חלים הכי פחות ראשי חודשים עבריים?

בדרך כלל, ממלאים ראשי החודשים העבריים את ימי השבוע בזה אחר זה ברציפות כשהם עוקבים זה אחר זה. לדוגמא, ראש חודש חשוון חל השנה בימים שלישי ורביעי בשבוע, ואילו ראש חודש כסלו חל השנה בימים חמישי ושישי בשבוע. הנה הסיבה לרציפות, מודגמת על חודשי חשוון וכסלו השנה. היום הראשון של ראש חודש חשוון הוא ל' תשרי והוא חל ביום שלישי. היום השני של ראש חודש חשוון, א' חשוון, חל למחרת ביום רביעי. כט' חשוון חל ביום בו חל א' חשוון, יום רביעי, כי $28 \times 7 = 4$ ימי החודש הראשונים ממלאים ארבעה שבועות תמימים, ומסתימים ביום שלישי. היום הראשון של ראש חודש כסלו הוא היום שבא אחרי כט' בחודש, יום חמישי, והשנה הוא ל' חשוון. היום השני של ראש חודש כסלו, א' כסלו, הוא היום שאחרי יום חמישי, יום שישי. כך ממלאים השנה ראשי החודשים חשוון וכסלו ארבעה ימי שבוע עוקבים. כך קורה גם עם שאר חודשי השנה, הן במקרה שיש שני ימי ראש חודש, והן במקרה של ראש חודש יחיד.

כמו להרבה כללים, גם לכלל זה יש יוצא מן הכלל, והוא מתרחש בחודש תשרי. בחודש אלול יש רק 29 ימים והיום האחרון של חודש אלול חל באותו יום שחל א' אלול, יום ראשון בשנת תשע"ה, למשל. היום שלמחרת, יום שני, הוא היום הראשון של ראש השנה תשע"ו, אך הוא אינו ראש חודש. ומתי חל היום הראשון של ראש חודש חשוון? כפי שכבר נאמר, הוא חל ביום שלישי, היום שאחרי היום הראשון של ראש השנה. כלומר, במילוי הרצוף של ימי השבוע על ידי ראשי חודשים "משתתף" גם היום הראשון של ראש השנה, אך כיון שאינו ראש חודש יוצא שמדלגים על היום הראשון של ראש השנה במילוי הרצוף של ימי השבוע בראשי חודשים.

השאלה הראשונה היתה באיזה יום בשבוע חלים הכי הרבה ראשי חודשים עבריים. ממה שנאמר, הכי הרבה ראשי חודשים עבריים חלים בימי השבוע שאין מדלגים עליהם במילוי הרצוף של ימי השבוע על ידי ראשי חודשים, כלומר בימים שהיום הראשון של ראש השנה לא חל בהם. כלל מפורסם של הלוח העברי אומר "לא אדו ראש", כלומר היום הראשון של ראש השנה אינו חל לעולם בימים ראשון, רביעי ושישי. מכאן מסתבר כי הימים ראשון רביעי ושישי יתמלאו בראשי חודשים לפי סדר הימים בשבוע ולעולם לא ידולגו. לכן, בימים אלו יחולו הכי הרבה ראשי חודשים עבריים.

השאלה השנייה היתה באיזה יום בשבוע חלים הכי פחות ראשי חודשים עבריים. התשובה העקרונית היא שזהו היום בשבוע אשר מדולג הכי הרבה בגלל שהיום הראשון של ראש השנה חל בו. אך מהו יום זה?

במילים אחרות, באיזה יום בשבוע חל היום הראשון של ראש השנה הכי הרבה פעמים?

הימים שני, שלישי, חמישי ושבת הם מועמדים לתשובה כי בהם יכול לחול היום הראשון של ראש השנה.

יתכן שאפשר לענות על שאלה זו משיקולים כלליים של הלוח העברי, אך תשובה כזו אינה ידועה לי. דרך מעשית ופשוטה להגיע לתשובה היא לבדוק מתי חלים הימים הראשונים של ראש השנה ב"לוח 120 שנה 1900-2019 של הוצאת ראובן מס, ולמנות את הימים הללו לפי ימי השבוע.

כללי

מעיון בלוח מקבלים את התוצאה הבאה:

יום שני 10 - שנים. יום שלישי 01 - שנים.
יום חמישי 12 - שנים. שבת 11 - שנים.

סך הכל 080 שנים שעבורם נתון המועד של היום הראשון של ראש השנה. כלומר, ב- 121 שנה אלו חל היום הראשון של ראש השנה הכי הרבה פעמים בימי חמישי. לכן, ביום חמישי חלו הכי פחות ימי ראש חודש. היות וההבדל בין יום חמישי לשבת אינו גדול, יתכן שהתשובה הכללית והמדויקת יותר היא שדווקא בשבתות חלים הכי פחות ימי ראש חודש. לעומת זאת, הימים שני ובודאי שלישי משתרכים מאחור וכנראה אינם מועמדים.

שתי כוסות תה: באחת - סוכר, ובשנייה - חול...

פעם ניגש אל רבינו הגדול מרן ראש הישיבה, הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זיע"א, והעלה בפניו תמיהה מבהילה:

"הכי צד זה" - שאל השואל - "שמהשואה האיומה יצאו בני אדם עם דעות הפוכות. יש כאלו שנהיו אפיקורסים מוחלטים בעקבות המלחמה, כשלעומתם, יש שאמונתם בבורא העולם יתברך ויתעלה רק התאמצה והתחזקה בגלל הניסיונות שספגו. היאך יתכן הדבר, שאותן חוויות איומות שעברו - גרמו לאפקטים כה שונים אצל אנשים שלפני המלחמה היו דומים להפליא.?"

מרן ראש הישיבה זיע"א האזין לשאלה בקשב, ואז פנה אל משמשו הנאמן רבי יחזקאל אסחייק שליט"א וביקש ממנו: "לך ותכין בבקשה שתי כוסות תה. באחת מהן תיצוק כפית סוכר, ובשנייה - כפית חול מהחצר. לאחר מכן, הבא נא את הכוסות הנה...".

רבי יחזקאל הזדרז לקיים את שהתבקש, ועד מהרה ניצבו לפני מרן ראש הישיבה שתי כוסות תה בדיוק כפי שביקש. בתחתית האחת ניכר היה להבחין בסוכר לבן, ובכוס השנייה נראו גרגרי חול בבירור.

"שים לב-!" פנה ראש הישיבה אל השואל - "אני כעת לוקח את כוס התה עם הסוכר ומנער אותה". תוך כדי הדברים נטל מרן זיע"א את הכוס ונענע אותה. "ראית מה קרה פתאום לסוכר שהיה בתחתית?? הוא נמהל במי התה... עכשיו, אם תטעם עכשיו את המשקה - תחוש בטעם מתוק!". רבינו עצר לרגע, ואז נטל בידיו הקדושות את הכוס השנייה - זו עם החול. "בכוס הזאת יש חול" - אמר - "ותראה מה קורה כשאני אנער אותה". תוך כדי דיבור נדנד את הכוס קלות. המים הפכו באחת לעכורים קמעא. פיסות קטנות של עפר צפו במי הנוזל. "אתה יודע מה הטעם של המים הללו כעת?? לא טעים בכלל..." - אמר מרן הרב שך זיע"א.

הנוכחים בחדר חייכו, וראש הישיבה הסביר את פשר הדברים שזה עתה ראו: "לפני השואה היו הרבה מאוד אנשים שכלפי חוץ דומים היו מאוד בחיצוניות. כולם נראו חרדים רגילים, ולא ניכר ביניהם שום הבדל. אבל האמת לאמיתה היא שביניהם היה פער עצום: חלקם, בתוך-תוכם, ספוגים היו אמונה אמיתית ויוקדת, ומתוקה כסוכר. מאידך, האנשים מהחלק השני, מתחת לכל החיצוניות, מלאים היו בחול, עפר ורפש של השקפות ואמונות זרות... המלחמה ההיא הייתה כמו ניעור של כוס תה. היא זעזעה את כולם, וגרמה לפנימיות ששהתה עמוק בקרבם - לצאת החוצה".

כללי

"כעת אתה מבין-?? פנה רבינו הגדול אל השואל - "אלו שמלאים היו באמונה טהורה וזכה עוד לפני השואה - לא רק שלא נחלשו והרפו ממנה, אלא אף נתלו בה בכל כוחם בשעות הקשות ביותר, ובזכות אותה אמונה אף זכו לעבור את המלחמה בחיים. בכל רגע החזיקו בה אותם יהודים חזק ובכל הכח, לבל תינתק מהם חלילה".

"לעומתם, אלו שעכירות של דעות כוזבות מילאה את ליבם עוד לפני השואה הנוראה, ואמונתם בה' יתברך הייתה גם אז מן השפה ולחוץ בלבד - לא פלא שהנענוע הקשה שחוו, הוציא מהם לחלוטין את כל מה שחשבו עוד קודם..."